

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-79-69>

УДК 336.225:658.15(477)

## ВПЛИВ ПОДАТКІВ НА ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ

## IMPACT OF TAXES ON THE FINANCIAL RESULTS OF ENTERPRISES' ACTIVITY IN UKRAINE

**Руденко Вікторія Василівна**

доктор економічних наук, доцент,  
Вінницький навчально-науковий інститут економіки  
Західноукраїнського національного університету  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4911-7600>

**Плець Іван Іванович**

кандидат економічних наук, доцент,  
Карпатський національний університет імені Василя Стефаника  
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9649-6770>

**Rudenko Viktoriia**

Vinnitsia Educational and Research Institute of Economics of WUNU

**Plets Ivan**

Vasyl Stefanyk Carpathian National University

Дослідження присвячене обґрунтуванню впливу податків на фінансові результати діяльності підприємств, розкриттю економічної сутності та механізмів їх дії на основні показники діяльності бізнесу. Обґрунтовано, що податки виступають ключовим чинником формування фінансової стійкості та конкурентоспроможності суб'єктів господарювання. Зазначено, що непрямі податки опосередковано впливають на дохід, валовий прибуток, ліквідність і структуру оборотного капіталу підприємств, тоді як прямі податки безпосередньо визначають розмір чистого прибутку, рівень рентабельності та інвестиційний потенціал. ЄСВ створює суттєве фінансове навантаження через збільшення витрат на оплату праці та зниження прибутковості операційної діяльності. Систематизовано ключові аспекти впливу податків: ціновий, витратний, грошово-потоківий, конкурентний, інвестиційний і соціально-економічний. Визначено напрями впливу податків на фінансові показники діяльності підприємств.

**Ключові слова:** податки, прямі податки, непрямі податки, єдиний соціальний внесок, фінансові результати діяльності.

The study of the relationship between taxes and the financial performance of enterprises in Ukraine is important for assessing the effectiveness of tax policy, determining the level of the tax burden, identifying imbalances in the structure of the tax system, and substantiating measures to optimize taxation in order to ensure financial stability and business competitiveness. The purpose of the research is to provide theoretical and analytical justification of the relationship between tax payments and the financial performance of enterprises, taking into account the current conditions of Ukraine's tax system reform. To achieve this goal, a set of general scientific and special research methods was applied, including the dialectical method, analysis and synthesis, induction and deduction, comparative method, system-structural approach, and tabular data generalization method. The article examines the impact of taxes on the financial performance of enterprises, particularly analyzing the mechanisms of direct and indirect taxes as well as the unified social contribution. It has been established that indirect taxes affect financial performance indirectly through pricing mechanisms, cash flow effects, administrative costs, and investment behavior. Direct taxes directly reduce financial results, creating incentives for tax planning and optimization of capital structure. The unified social contribution, as a mandatory social payment, influences labor costs, financial planning, and personnel management. The results of the analysis of the tax burden on enterprises in Ukraine during 2020–2024 indicate relative stability of indirect taxes, high volatility of direct taxes, and predictability of the unified social contribution, as well as a gradual decrease in the overall tax burden on businesses. It has been revealed that state tax incentives during the wartime period contributed to improving the financial stability of enterprises and creating conditions for

the development of business entities. The practical significance of the research results lies in their potential use for developing tax planning strategies, optimizing cost structures, and enhancing the financial stability of enterprises under the dynamic changes of Ukraine's tax legislation.

**Keywords:** taxes, direct taxes, indirect taxes, unified social contribution, financial performance.

**Постановка проблеми.** В умовах трансформаційних процесів в економіці України податки відіграють ключову роль у формуванні фінансових результатів діяльності підприємств. Високий рівень податкового навантаження, нестабільність податкового законодавства, неоднозначність тлумачення норм податкового права та складність процедур адміністрування податків створюють значні перешкоди для ефективного функціонування бізнесу. Податки безпосередньо впливають на прибутковість, собівартість продукції, інвестиційні можливості та загальну конкурентоспроможність суб'єктів господарювання. У цих умовах постає проблема пошуку оптимального співвідношення між фіскальними інтересами держави та фінансовими можливостями підприємств.

Дослідження взаємозв'язку між податковими платежами та фінансовими результатами діяльності підприємств є актуальним завданням як у науковій, так і в прикладній площині. З наукового боку – дає змогу удосконалити методичні підходи до оцінки податкового впливу на ефективність господарювання; з практичного – створює підґрунтя для розроблення рекомендацій щодо удосконалення податкової політики, підвищення фінансової результативності підприємств і стимулювання їх інвестиційної активності.

#### **Аналіз останніх досліджень і публікацій.**

Узагальнення наукових розвідок українських вчених показує, що вітчизняна наука більшою мірою зосереджена на практичних наслідках різних форм оподаткування для платоспроможності, інвестиційної привабливості й внутрішньої фінансової стійкості підприємств. Так, Т. Бутенко і В. Бутенко розглядають компроміс між перевагами й недоліками різних режимів оподаткування в Україні [1]. В. Мельник і В. Руденко показують, що фіскальний механізм, зокрема в частині податків, істотно впливає на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання [2]. О. Ревенко, І. Тищенко й І. Кушал зосереджуються на зв'язку податкових факторів із безпосередніми результатами діяльності – рентабельністю й ліквідністю [3; 4]. Р. Гринюк та В. Кузьмінський, О. Пилипенко і Д. Попович підкреслюють конфлікт інтересів між фіскальною функцією податку на прибуток

і цілями підприємства щодо реінвестування прибутку [5; 6]. М. Когут і А. Славкова вказують на регуляторну роль непрямих податків та на їх регресивний ефект для кінцевого споживача та потенційний негативний вплив на попит [7; 8]. Питання реформування єдиного соціального внеску Л. Райнова та Ф. Енгер, С. Войтс, Р. Кірхнер й О. Бетлій висвітлюють дилему між зниженням навантаження на роботодавців і загрозою фіскальної нестабільності фондів соціального страхування [9; 10].

Іноземні науковці розширюють емпіричний базис та підтверджують неоднозначність впливу податків на фінансові результати діяльності підприємств. Й. Донг, К. Лян і З. Ванінь виявляють, що високі податкові ставки й податкове навантаження негативно корелюють з ефективністю інвестицій і загальною фінансовою продуктивністю, тоді як адекватне податкове планування і помірні ставки можуть зменшувати вартість капіталу [11]. Ч. Хонг і З. Ф. Мюррей досліджують вплив оподаткування на фінансування і інвестиції підприємств, показуючи, що податкові стимули змінюють структуру капіталу й інвестиційні рішення [12]. Ю. Лу, Р. Лю, Ю. Цао та Ю. Лі оцінюють вплив податкового навантаження на ефективність інвестиційної діяльності підприємств [13]. А. К. Махарана та П. Панда підкреслюють, що роль податкового планування у покращенні показників діяльності підприємств підтверджується багатьма дослідженнями, але ефект залежить від легальних рамок і корпоративного управління [14]. Г. Г. Ромпотіс наводить приклад національної специфіки Греції у співвідношенні податків, ризику й результатів діяльності юридичних осіб [15].

**Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми.** Сучасна наукова думка і в Україні, і за кордоном консолідується навколо кількох ключових висновків: податки мають значний і багатовимірний вплив на фінансові результати та інвестиційну поведінку підприємств; ефект залежить від структури податків, реальної податкової ставки, стабільності податкової політики та якості адміністрування; податкове планування може покращувати показники, але несе ризики для прозорості і може стимулювати маніпулю-

вання прибутком. Для практики це означає необхідність збалансованої податкової політики, а для подальших наукових досліджень – потребу в нових наукових розвідках, які б уточнювали причинно-наслідкові зв'язки між оподаткуванням та фінансовими результатами діяльності підприємств.

**Формулювання цілей статті (постановка завдання).** Метою дослідження є обґрунтування впливу податків на фінансові результати діяльності підприємств з урахуванням механізмів їх дії, наслідків для прибутковості, ліквідності, інвестиційного потенціалу та фінансової стійкості суб'єктів господарювання в умовах реформування податкової системи України.

**Виклад основного матеріалу дослідження.** Податки є одним із ключових інструментів державного регулювання економіки, що безпосередньо впливає на фінансові результати діяльності підприємств через формування рівня їх податкового навантаження, структури витрат та можливостей інвестування. В Україні, у контексті постійних змін податкового законодавства та реформування системи податкового адміністрування, актуальним є аналіз взаємозв'язку між податками та фінансовими результатами діяльності підприємств, що дозволяє оцінити ефективність чинної податкової політики з позицій забезпечення фінансової стійкості бізнесу, виявити дисбаланси у податковому навантаженні на підприємницький сектор та обґрунтувати напрями оптимізації оподаткування у системі регулювання економічного розвитку.

Вплив податків на фінансові результати діяльності підприємств доцільно розглядати комплексно, із урахуванням особливостей дії як непрямих, так і прямих податків, а також єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування (надалі – ЄСВ), який, хоча формально й не належить до податкової системи відповідно до Податкового кодексу України [16], фактично виступає обов'язковим податковим платежем, що впливає на фінансовий стан юридичних осіб.

Вплив непрямих податків на фінансові результати діяльності підприємств заслуговує на систематичне та багатовимірне дослідження, оскільки ці податки, будучи включеними до ціни товарів і послуг, реалізують свій ефект не лише на рівні кінцевого споживача, а й опосередковано трансформуються у внутрішні фінансові показники підприємств.

По-перше, з позиції цінової трансмісії непрямі податки змінюють кінцеву споживчу

ціну, що через механізми попиту і пропозиції впливає на обсяги реалізації. Якщо підприємство має обмежені можливості повного перенесення податкового навантаження на споживача, воно змушене поглинати частину непрямих податків, що призводить до зменшення маржі прибутку на одиницю продукції і, відповідно, до скорочення валового та чистого прибутку. Навпаки, у випадках нееластичного попиту або монопольної ринкової сили часткове або повне перенесення податку на кінцевого споживача може зберегти маржинальність, проте потенційно призвести до втрат у обсягах реалізації, що також породжує ризики зниження загальної прибутковості через економію масштабу [11].

По-друге, непрямі податки формують специфічні грошово-платіжні ефекти, які впливають на ліквідність і структуру оборотного капіталу. Оскільки податкові зобов'язання за непрямыми податками виникають у момент реалізації продукції, а надходження грошових коштів від покупця може відбуватися з часовим лагом, підприємства стикаються з тимчасовими розривами у грошових потоках. Зазначене посилює потребу в оборотному капіталі, змушує залучати короткострокове фінансування або використовувати внутрішні резерви, що збільшує фінансові витрати і, відповідно, знижує операційний прибуток.

По-третє, на рівні операційної структури непрямі податки створюють додаткові адміністративні та трансакційні витрати. Ведення податкового обліку, підготовка та подача звітності, моніторинг відповідності нормативним вимогам, взаємодія з контролюючими органами – усе це збільшує постійні та змінні витрати підприємства. Тоді як зростання адміністративних витрат зменшує операційний прибуток і рентабельність операційної діяльності.

По-четверте, з огляду на ринкову конкуренцію, структура непрямих податків може змусити підприємства переглядати цінову та асортиментну політику. Зокрема, підвищення податкового тиску на окремі товарні групи стимулює перехід попиту до товарів-замінників або до неформального ринку, що зменшує легальні обсяги продажів і, відповідно, легальні доходи підприємств. Це спричиняє перерозподіл прибутків у галузі, зміну частки ринку та нерідко зміну рентабельності окремих ліній товарів.

По-п'яте, непрямі податки змінюють інформаційну і стратегічну поведінку менеджменту: вони спонукають до активного податкового

планування, використання моделей ціноутворення з урахуванням податкових коефіцієнтів, оптимізації ланцюгів постачання та інвестицій у цифрові системи адміністрування. Хоча такі зусилля можуть знижувати податкові витрати у довгостроковій перспективі, вони також генерують початкові витрати на впровадження та ризики репутаційного характеру, якщо межі законності не витримуються [15, с. 39].

Загалом вплив непрямих податків на фінансові результати підприємств є багатовимірним і включає цінову передачу, тимчасові грошові ефекти, адміністративні витрати, зміну інвестиційної поведінки та конкурентних позицій (табл. 1).

Вплив прямих податків на фінансові результати діяльності підприємств є одним із ключових аспектів податкового навантаження, що безпосередньо формує розмір чистого прибутку та загальну рентабельність підприємства. Прямі податки характеризуються тим, що вони нараховуються безпосередньо на доходи або прибуток підприємства, а тому їхній вплив проявляється у фінансових показниках без посередництва цінових меха-

нізмів чи споживчого попиту. Це означає, що збільшення ставок прямих податків або зміни у податковій базі прямо зменшують розмір чистого прибутку підприємства, впливаючи на показники рентабельності власного капіталу та активів, а також на здатність підприємства акумулювати ресурси для інвестиційної та операційної діяльності.

Прямі податки впливають на фінансові результати підприємства через кілька взаємопов'язаних каналів. По-перше, вони змінюють структуру розподілу прибутку, зменшуючи внутрішні резерви для реінвестування та модернізації виробничих потужностей. Це, в свою чергу, обмежує можливості зростання продуктивності, розвитку нових продуктів та розширення ринкових позицій, що впливає на довгострокову фінансову стійкість і конкурентоспроможність.

По-друге, прямі податки створюють стимули для активного податкового планування та оптимізації фінансової структури, що, хоча й може зменшувати податковий тягар у межах законодавства, потребує додаткових ресурсів на консалтингові послуги, облік і вну-

Таблиця 1

**Характеристика впливу непрямих податків  
на фінансові результати діяльності підприємств**

| Аспект впливу                | Механізм прояву у фінансово-господарській діяльності                                                                           | Характер впливу на фінансовий результат                                      |
|------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------|
| Ціновий аспект               | Підвищення ціни зменшує попит і обсяг реалізації, що скорочує валовий дохід і чистий прибуток підприємства.                    | Негативний вплив через зменшення попиту та прибутковості.                    |
| Витратний аспект             | Підприємство несе адміністративні витрати, що безпосередньо збільшують операційні витрати.                                     | Помірний негативний вплив через збільшення собівартості операцій.            |
| Грошово-поточковий аспект    | Тимчасовий розрив між моментом нарахування податку і надходженням виручки знижує ліквідність і платоспроможність підприємства. | Негативний вплив через обмеження обігових коштів.                            |
| Конкурентний аспект          | Високі ставки податків зменшують можливості підприємства щодо гнучкого ціноутворення.                                          | Негативний вплив через послаблення ринкових позицій підприємства.            |
| Інвестиційний аспект         | Скорочення реінвестованого прибутку обмежує оновлення основних засобів і розвиток інновацій.                                   | Опосередковано негативний вплив через зменшення інвестиційного потенціалу.   |
| Бюджетно-фіскальний аспект   | Посилення фіскального тиску може зменшити стимул до розширення виробництва, особливо у галузях з низькою еластичністю попиту.  | Негативний або нейтральний вплив залежно від рівня податкового навантаження. |
| Соціально-економічний аспект | Зміна попиту призводить до необхідності адаптації асортиментної політики підприємства.                                         | Як позитивний, так і негативний вплив залежно від еластичності попиту.       |

*Джерело: сформовано авторами на основі [7, с. 232-233; 8, с. 377-378]*

трішні контролю. Це призводить до збільшення адміністративних витрат, що опосередковано зменшує прибутковість.

По-третє, прямі податки формують ефект фінансової прогнозованості та планування грошових потоків. Оскільки податкові зобов'язання виникають у конкретні періоди на підставі фінансових результатів, підприємства змушені передбачати суму податку та забезпечувати відповідний рівень ліквідності, що безпосередньо впливає на поточну платоспроможність, здатність виконувати короткострокові зобов'язання та інвестиційні рішення. У разі несприятливого поєднання ставок прямих податків і циклічності доходів підприємства можуть опинитися в умовах тимчасового дефіциту грошових коштів, що негативно позначається на фінансових результатах.

По-четверте, прямі податки впливають на стратегічні фінансові рішення, включаючи

політику розподілу дивідендів, формування резервів та амортизаційну політику. Підприємства з високим рівнем прямого податкового навантаження можуть обирати консервативну дивідендну політику, спрямовуючи більшу частину прибутку на покриття податкових зобов'язань, що зменшує привабливість для інвесторів та потенційно знижує ринкову оцінку компанії. Це особливо актуально для підприємств, що прагнуть забезпечити стабільний розвиток та довгострокове фінансування [12, с. 54].

У цілому прямі податки мають комплексний і безпосередній вплив на фінансові результати діяльності підприємств, визначаючи рівень чистого прибутку, рентабельність, ліквідність та інвестиційний потенціал (табл. 2).

ЄСВ є обов'язковим платежем, який підприємства сплачують до державного бюджету

Таблиця 2

**Характеристика впливу прямих податків  
на фінансові результати діяльності підприємств**

| <b>Аспект впливу</b>           | <b>Механізм прояву у фінансово-господарській діяльності</b>                                                                                                         | <b>Характер впливу на фінансовий результат</b>                                                                   |
|--------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Прибутковий аспект             | Збільшення ставок податків або розширення податкової бази призводить до зменшення чистого прибутку, що знижує рентабельність і доступні ресурси для реінвестування. | Негативний прямий вплив на чистий прибуток та рентабельність.                                                    |
| Ліквіднісний аспект            | Розрив між нарахуванням податку та надходженням доходів може обмежувати поточну платоспроможність підприємства та впливати на обігові кошти.                        | Негативний вплив через обмеження ліквідності та платоспроможності.                                               |
| Витратний аспект               | Підприємство витрачає кошти на ведення бухгалтерії, юридичний супровід та податковий консалтинг, що збільшує операційні витрати.                                    | Помірний негативний вплив на фінансові результати через адміністративні витрати.                                 |
| Інвестиційний аспект           | Скорочення реінвестованого прибутку обмежує модернізацію основних засобів та інноваційні проекти, зменшуючи довгострокову фінансову стійкість.                      | Опосередковано негативний вплив через зменшення інвестиційного потенціалу.                                       |
| Стратегічний аспект            | Підприємство може обирати консервативну дивідендну політику або накопичення резервів для покриття податкових зобов'язань.                                           | Негативний або помірний вплив на стратегічні фінансові рішення.                                                  |
| Мотиваційно-стимулюючий аспект | Використання легальних методів оптимізації податкових зобов'язань може зменшувати податковий тягар, але потребує додаткових ресурсів та часу.                       | Помірний вплив – можливе зменшення податкового навантаження при одночасному зростанні витрат на адміністрування. |
| Соціально-економічний аспект   | Високі ставки податків можуть стримувати розширення діяльності та соціальні програми, що впливає на імідж та стабільність підприємства.                             | Негативний або нейтральний вплив залежно від рівня податкового навантаження.                                     |

*Джерело: сформовано авторами на основі [5, с. 70; 6, с. 26]*

з метою фінансування системи соціального забезпечення громадян, включаючи пенсійне страхування, страхування на випадок тимчасової непрацездатності, допомогу по вагітності та пологах, а також страхові виплати у разі втрати працездатності. Вплив ЄСВ на фінансові результати діяльності підприємств є комплексним і проявляється як у прямому фінансовому вимірі, так і через структурні та управлінські аспекти діяльності.

По-перше, сплата ЄСВ відноситься до витрат підприємства на оплату праці та збільшує суму фактичних витрат на персонал, що безпосередньо зменшує прибуток до оподаткування. Це особливо відчутно для підприємств із високою часткою трудових ресурсів у структурі витрат, адже кожне збільшення ставки ЄСВ призводить до пропорційного зростання сумарних витрат і зниження рентабельності операційної діяльності.

По-друге, ЄСВ формує обов'язкове фінансове навантаження незалежно від економічних результатів підприємства. Навіть у періоди зниження доходів підприємство зобов'язане сплачувати внески у встановленому обсязі, що підвищує фінансові ризики та може впливати на ліквідність. Для малих і середніх підприємств це навантаження часто є критичним, адже обмежує їхню здатність реінвестувати прибуток у розвиток.

По-третє, сплата ЄСВ впливає на фінансове планування та управління оборотними коштами підприємства. Потреба регулярно перераховувати внески в державні соціальні фонди вимагає від підприємства формування фінансових резервів та планування грошових потоків. Недостатня увага до цього аспекту може призвести до затримок платежів, штрафів і пені, що додатково зменшує фінансовий результат та негативно впливає на репутацію підприємства перед податковими та соціальними органами.

По-четверте, вплив ЄСВ на фінансові результати підприємства має також стимулюючий аспект у контексті управління трудовими ресурсами. Підприємства зацікавлені оптимізувати чисельність персоналу, застосовувати гнучкі форми зайнятості або аутсорсинг окремих функцій для зменшення сумарних витрат на ЄСВ. Це, у свою чергу, може впливати на структуру витрат та ефективність використання трудових ресурсів.

Таким чином, ЄСВ впливає на фінансові результати підприємств не лише через збільшення витрат на оплату праці, а й через управлінські рішення щодо планування грошових потоків, оптимізації чисельності персоналу та форм організації праці (табл. 3).

Вивчення впливу податків на фінансові результати діяльності підприємств потребує

Таблиця 3

**Характеристика впливу єдиного соціального внеску на фінансові результати діяльності підприємств**

| Аспект впливу                    | Механізм прояву у фінансово-господарській діяльності                                                                    | Характер впливу на фінансовий результат                                                                |
|----------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Витратний аспект                 | Сплата внеску прямо збільшує операційні витрати підприємства та зменшує чистий прибуток.                                | Негативний вплив через зменшення прибутковості.                                                        |
| Грошово-потоківий аспект         | Тимчасовий розрив між нарахуванням заробітної плати та сплатою внесків може обмежувати ліквідність і платоспроможність. | Негативний вплив через обмеження обігових коштів.                                                      |
| Стратегічно-управлінський аспект | Оптимізація чисельності персоналу або структури зарплати для мінімізації податкового навантаження.                      | Може мати як негативний, так і позитивний вплив залежно від ефективності управлінських рішень.         |
| Інвестиційний аспект             | Скорочення обсягу реінвестованого прибутку обмежує оновлення основних засобів і розвиток інновацій.                     | Опосередковано негативний вплив через зменшення інвестиційного потенціалу.                             |
| Соціально-економічний аспект     | Своєчасна сплата внесків підтримує стабільність соціальних відносин із персоналом та державними органами.               | Опосередковано позитивний вплив через підвищення соціальної та регуляторної стабільності підприємства. |

Джерело: сформовано авторами на основі [9, с. 12; 10, с. 23]

визначення ключових показників, що дозволяють оцінити економічні наслідки податкових зобов'язань. Одним із таких показників є податкове навантаження, яке відображає відносну величину податкових виплат підприємства у структурі його фінансових результатів. Податкове навантаження дозволяє не лише кількісно оцінити частку витрат на податки у загальних витратах підприємства або прибутку, а й порівняти ефект оподаткування для різних категорій підприємств та різних форм оподаткування.

Оцінка податкового навантаження є ключовим інструментом аналізу фінансових результатів підприємств, оскільки дозволяє комплексно врахувати вплив усіх видів податків та обов'язкових соціальних внесків на прибутковість і рентабельність діяльності в Україні (табл. 4).

Як свідчать дані табл. 4, упродовж 2020–2024 рр. податки справляли суттєвий вплив на фінансові результати діяльності вітчизняних підприємств, що відображається у динаміці показників податкового навантаження за видами податків та загалом. Аналіз статистичних даних свідчить про неоднорід-

ність тенденцій у розрізі прямих, непрямих податків та ЄСВ, що зумовлено як змінами в економічному середовищі, так і впливом кризових чинників, пов'язаних з пандемією COVID-19 та воєнним станом.

Податкове навантаження за непрямими податками залишалося відносно стабільним упродовж аналізованого періоду – від 5,4% до 5,9% виручки від реалізації продукції. Це свідчить про те, що рівень споживчого оподаткування змінювався пропорційно до обсягів реалізації, не створюючи надмірного фінансового тиску на підприємства. Зростання показника у 2024 р. до 5,9% можна інтерпретувати як наслідок підвищення ділової активності після періоду воєнних обмежень та відновлення споживчого попиту.

Найбільшою волатильністю характеризувався податкове навантаження за прямими податками. У 2020 р. його рівень становив 165,5%, що пояснюється значними масштабами оподаткування за умов низького фінансового результату до оподаткування. У 2021 р. податкове навантаження зменшилось до 29,7%, що свідчить про суттєве покращення прибутковості підприємств.

Таблиця 4

**Податкове навантаження на підприємства в Україні у 2020–2024 роках**

| Показник                                                               | 2020 р. | 2021 р. | 2022 р. | 2023 р. | 2024 р. |
|------------------------------------------------------------------------|---------|---------|---------|---------|---------|
| Сума сплачених підприємствами непрямих податків, млрд грн              | 581,8   | 747,8   | 605,3   | 804,5   | 1013,5  |
| Виручка від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), млрд грн    | 9885,2  | 12808,2 | 10682,5 | 13473,8 | 16023,6 |
| Податкове навантаження на підприємства за непрямими податками, %       | 5,9     | 5,8     | 5,7     | 6,0     | 6,3     |
| Сума сплачених підприємствами прямих податків, млрд грн                | 223,0   | 307,4   | 276,4   | 284,8   | 418,1   |
| Фінансовий результат до оподаткування, млрд грн                        | 134,7   | 1034,0  | -216,6  | 563,1   | 819,8   |
| Податкове навантаження на підприємства за прямими податками, %         | 165,5   | 29,7    | -127,6  | 50,6    | 51,0    |
| Сума сплаченого підприємствами ЄСВ, млрд грн                           | 170,6   | 204,3   | 177,6   | 195,1   | 230,2   |
| Фонд оплати праці, млрд грн                                            | 820,0   | 965,6   | 861,2   | 998,8   | 1197,1  |
| Податкове навантаження на підприємства за єдиним соціальним внеском, % | 20,8    | 21,2    | 20,6    | 19,5    | 19,2    |
| Загальна сума сплачених підприємствами податків, млрд грн              | 975,4   | 1259,5  | 1059,3  | 1284,4  | 1661,9  |
| Валова додана вартість, млрд грн                                       | 3627    | 4685    | 4626    | 5823    | 7582    |
| Загальне податкове навантаження на підприємства, %                     | 26,9    | 26,9    | 22,9    | 22,1    | 21,9    |

Джерело: сформовано авторами на основі [17; 18]

Натомість у 2022 р. через зниження фінансового результату (отримання збитків) показник набув від'ємного значення (-127,6 %), що є ознакою кризи у корпоративному секторі, обумовленої війною. Починаючи з 2023 р., спостерігається поступова стабілізація: рівень податкового навантаження зріс до 50,6% у 2023 р. та 51,0% у 2024 р., що відображає поступове відновлення фінансових результатів діяльності підприємств.

Податкове навантаження за ЄСВ залишалося найстабільнішим серед аналізованих показників. У 2020–2024 рр. воно коливалося в межах від 19,2% до 21,2% фонду оплати праці, що відповідає встановленій ставці ЄСВ. Незначне зниження показника у 2024 р. до 19,2% свідчить про відносне зростання заробітних плат у структурі витрат підприємств, тобто про певне покращення умов праці та підвищення фактичних доходів працівників.

Інтегральний показник – загальне податкове навантаження – демонструє тенденцію до поступового зниження: з 26,9% у 2020–2021 рр. до 21,9% у 2024 р. Така динаміка може бути інтерпретована як результат податкових стимулів, спрямованих на підтримку бізнесу, зокрема у воєнний період, а також поступового розширення бази створення валової доданої вартості. Зменшення частки податкових платежів у валовій доданій вартості свідчить про покращення фінансової стійкості підприємств і зростання їх здатності до самофінансування та інвестування.

Таким чином, упродовж 2020–2024 рр. податкова політика України мала неодноразовний вплив на фінансові результати підприємницької діяльності. Якщо непрямі податки забезпечували відносну стабільність фіскаль-

них надходжень, то прямі податки виявилися більш чутливими до змін економічного середовища. Загальна тенденція до зниження податкового навантаження свідчить про прагнення держави до створення більш сприятливих умов для розвитку бізнесу, проте водночас акцентує необхідність подальшої оптимізації системи прямого оподаткування підприємств з урахуванням циклічних коливань економіки.

**Висновки.** У результаті проведеного аналізу встановлено, що податки мають багатовимірний і системний вплив на фінансові результати підприємств, визначаючи рівень їх прибутковості, рентабельності, ліквідності та інвестиційної активності. Прямі податки безпосередньо зменшують чистий прибуток і впливають на стратегічні фінансові рішення, тоді як непрямі податки діють опосередковано через цінові, грошово-потоківі та конкурентні механізми, формуючи умови функціонування бізнесу на ринку. Єдиний соціальний внесок, хоча й має соціальну спрямованість, водночас збільшує витрати підприємств на оплату праці, що знижує їхню рентабельність. Виявлено, що податкове навантаження виступає одним із ключових факторів, що визначають фінансову стійкість і конкурентоспроможність підприємницького сектору в Україні.

Перспективи подальших наукових досліджень полягають у поглибленому кількісному аналізі взаємозв'язку між рівнем податкового навантаження та фінансовими показниками підприємств у розрізі галузей економіки, оцінці ефективності податкових стимулів для інвестиційного розвитку, а також у розробленні моделей оптимізації податкового планування як інструменту підвищення фінансової стабільності та економічної безпеки бізнесу.

#### СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бутенко Т. В., Бутенко В. В. Переваги та недоліки використання різних форм оподаткування в Україні. *Економіка: реалії часу*. 2017. № 4 (32). С. 28–36.
2. Мельник В. М., Руденко В. В. Вплив фіскального механізму на інвестиційний розвиток суб'єктів господарювання у країнах ЄС і в Україні. *Проблеми економіки*. 2022. № 2. С. 145–162.
3. Ревенко О. В. Вплив податкових факторів на результати діяльності підприємства. *Ефективна економіка*. 2021. № 8. URL: [http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8\\_2021/80.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/80.pdf) (дата звернення: 19.10.2025).
4. Тищенко І. В., Кушал І. М. Прямі податки і їхній вплив на фінансовий стан підприємства. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2024. № 6 (286). С. 141–147.
5. Гринюк Р. М. Функції та принципи прямого оподаткування підприємницьких структур: теоретичний аспект. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. Вип. 16. Ч. 1. С. 69–72.
6. Кузьмінський В., Пилипенко О., Попович Д. Фінансово-господарська діяльність та податок на прибуток підприємств: контрверсійність інтересів. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2023. № 4 (72). С. 20–28.
7. Когут М. Г. Характеристика основних переваг та недоліків непрямого оподаткування. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2020. Вип. 62. С. 231–234.

8. Славкова А. Фіскальна та регулююча роль непрямих податків в Україні. *Вісник Хмельницького національного університету. Серія: Економічні науки*. 2023. № 5. С. 374–378.
9. Райнова Л. Б. Реформування ЄСВ в Україні: проблеми і наслідки. *Інвестиції: практика та досвід*. 2020. № 17-18. С. 10–17.
10. Енглєр Ф., Войтс С., Кірхнер Р., Бетлій О. Економічні результати зниження єдиного соціального внеску в Україні. *Вісник Національного банку України*. 2016. Вересень. С. 20–26.
11. Dong Y., Liang C., Wanyin Z. Research on the impact of actual tax bearing rate on the financial performance of enterprises. *Public Health*. 2022. Vol. 10. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9394439/pdf/fpubh-10-940173.pdf> (date of application: 19.10.2025).
12. Hong C., Murray Z. F. The effect of taxation on corporate financing and investment. *The Review of Corporate Finance Studies*. 2022. Vol. 11. Is 1. P. 47–87.
13. Lu Y., Liu R., Cao Y., Li Y. Tax burden and corporate investment efficiency. *Sustainability*. 2023. Vol. 15. Is. 1747. URL: <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/3/1747> (date of application: 19.10.2025).
14. Maharana A. K., Panda P. Exploring the relationship between tax planning and firm performance: a meta-analysis approach. *Thailand and The World Economy*. 2025. Vol. 43. No. 1. P. 106–116.
15. Rompotis G. G. The impact of taxation on firm performance and risk: evidence from Greece. *Quantitative Finance and Economics*. 2024. Vol. 8. Is. 1. P. 29–51.
16. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. Дата оновлення: 04.09.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 19.10.2025).
17. Державний веб-портал бюджету для громадян : вебсайт. URL: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (дата звернення: 19.10.2025).
18. Державна служба статистики України : вебсайт. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 19.10.2025).

#### REFERENCES:

1. Butenko, T. V., & Butenko, V. V. (2017). Perevahy ta nedoliky vykorystannia riznykh form opodatkuvannia v Ukraini [Virtues and shortcomings of different forms of taxation incorporation in Ukraine]. *Ekonomika: realii chasu – Economics: time realities*, vol. 4 (32), pp. 28–36. [in Ukrainian].
2. Melnyk, V. M., & Rudenko, V. V. (2022). Vplyv fiskalnoho mekhanizmu na investytsiyni rozvytok subiektiv hospodariuvannia u krainakh YeS i v Ukraini [The Influence of the Fiscal Mechanism on the Investment Development of Economic Entities in the EU Countries and in Ukraine]. *Problemy ekonomiky – The problems of economy*, vol. 2, pp. 145–162. [in Ukrainian].
3. Revenko, O. V. (2021). Vplyv podatkovykh faktoriv na rezultaty diialnosti pidpriemstva [The influence of tax factors on the enterprise results]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, vol. 8. Available at: [http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8\\_2021/80.pdf](http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/80.pdf) (accessed October 19, 2025). [in Ukrainian].
4. Tishchenko, I. V., & Kushal, I. M. (2024). Priami podatky i yikhniy vplyv na finansovyi stan pidpriemstva [Direct taxes and their impact on the financial state of the enterprise]. *Visnyk Skhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia – Bulletin of the Volodymyr Dahl East Ukrainian National University*, vol. 6 (286), pp. 141–147. [in Ukrainian].
5. Hryniuk, R. M. (2016). Funktsii ta pryntsypy priamoho opodatkuvannia pidpriemnytskykh struktur: teoretychnyi aspekt [The function and the principles of direct taxation of business organizations: theoretical aspects]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Scientific Bulletin of Kherson State University. Series: Economic Sciences*, vol. 16 (1), pp. 69–72. [in Ukrainian].
6. Kuzminskyi, V., Pylypenko, O., & Popovych, D. (2023). Finansovo-hospodarska diialnist ta podatok na prybutok pidpriemstv: kontroversiini interesy [Financial and economic activity and corporate income tax: controversy of interests]. *Vcheni zapysky Universytetu «KROK» – Scientific Notes of «KROK» University*, vol. 16 (1), pp. 69–72. [in Ukrainian].
7. Kohut, M. H. (2020). Kharakterystyka osnovnykh perevah ta nedolikh nepriamoho opodatkuvannia [Characteristics of the main advantages and disadvantages of indirect taxation]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho Universytetu. Serii: Pravo – Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: Law*, vol. 62, pp. 231–234. [in Ukrainian].
8. Slavkova, A. (2023). Fiskalna ta rehuliuucha rol nepriamykh podatkiv v Ukraini [Fiscal and regulatory role of indirect taxes in Ukraine]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Serii: Ekonomichni nauky – Bulletin of Khmelnytskyi National University. Series: Economic Sciences*, vol. 4, pp. 374–378. [in Ukrainian].

9. Rainova, L. B. (2020). Reformuvannia YeSV v Ukraini: problemy i naslidky [Reforming of single social contribution in Ukraine: problems and consequences]. *Investytsii: praktyka ta dosvid – Investments: Practice and Experience*, vol. 17–18, pp. 10–17. [in Ukrainian].
10. Engler, P., Voigts, S., Kirchner, R., & Betliy, O. (2016). Ekonomichni rezultaty znyzhennia yedynoho sotsialnoho vnesku v Ukraini [Economic Impact of the Recent Decrease in Social Security Contributions in Ukraine]. *Visnyk Natsionalnoho banku Ukrainy – Visnyk of the National Bank of Ukraine*, vol. 9, pp. 20–26. [in Ukrainian].
11. Dong, Y., Liang, C., & Wanyin, Z. (2022). Research on the impact of actual tax bearing rate on the financial performance of enterprises. *Public Health*, vol. 10. Available at: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC9394439/pdf/fpubh-10-940173.pdf> (accessed October 19, 2025).
12. Hong, C., & Murray, Z. F. (2022). The effect of taxation on corporate financing and investment. *The Review of Corporate Finance Studies*, vol. 11(1), 47–87.
13. Lu, Y., Liu, R., Cao, Y., & Li, Y. (2023). Tax burden and corporate investment efficiency. *Sustainability*, vol. 15 (1747). Available at: <https://www.mdpi.com/2071-1050/15/3/1747> (accessed October 19, 2025).
14. Maharana, A. K., & Panda, P. (2025). Exploring the relationship between tax planning and firm performance: a meta- analysis approach. *Thailand and The World Economy*, vol. 43(1), pp. 106–116.
15. Rompotis, G. G. (2024). The impact of taxation on firm performance and risk: evidence from Greece. *Quantitative Finance and Economics*, vol. 8(1), pp. 29–51.
16. Podatkovy kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI [Tax Code of Ukraine dated December 02, 2010 No. 2755-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed October 19, 2025). [in Ukrainian].
17. Derzhavnyi veb-portal biudzhetu dlia hromadian: veb-sait. [State budget web portal for citizens : website]. Available at: <https://openbudget.gov.ua/national-budget/incomes> (accessed October 19, 2025). [in Ukrainian].
18. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy : veb-sait. [State Statistics Service of Ukraine : website]. Available at: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (accessed October 19, 2025). [in Ukrainian].